

'Akkerbouw en melkvee kunnen nauwer samenwerken'

Grondcoalities: toekomst of utopie?

De wetswijzigingen in de melkveehouderij treffen ook de akkerbouw, vooral in regio's waar beide sectoren samenwerken. De spanning op de grondmarkt neemt toe, omdat beide sectoren dezelfde gronden nodig hebben om hun bedrijfsvoering op rond te zetten. De oplossing ligt in strategische allianties, zoals grondcoalities. Toekomst of utopie?

In de akkerbouw is bedrijfsontwikkeling gekoppeld aan de werving van extra grond. Met de AMvB in de Melkveewet – die grondgebonden groei in de melkveehouderij reguleert – moeten ook groeiende melkveehouders vanaf dit jaar hun grondpositie aanpassen. In gebieden

waar boeren door huur en verhuur jaarlijks hun grondposities wijzigen, heeft dit consequenties voor de bouwplannen van 2016. „Melkveeouders stoppen of verminderen de verhuur van grond, omdat zij door de veranderende wetgeving het land op hun naam moeten hebben staan”,

zegt senior bedrijfsadviseur Jaap Gielen van Countus. „Hierdoor komt druk te staan op de bedrijfsomvang van akkerbouwers en daarmee op het rendement.” Het uitruilen van grond tussen veehouders en akkerbouwers gebeurt vooral op grote schaal in Flevoland, de zand- en dalgronden

Een oplossing voor de druk op de grondmarkt zijn strategische allianties tussen akkerbouwers en veehouders, zoals het vormen van een grondcoalitie. Dat houdt in dat een akkerbouwer en een melkveehouder nauw met elkaar samenwerken in één groot bouwplan.

in Noordoost-Nederland en de Achterhoek, vervolgt collega Jan Lucas Spijkman. Bedrijven met pootaardappelen en bloembollen streven naar een ruime vruchtwisseling voor een duurzamer bodembeheer. „Veel bedrijven zijn de laatste jaren gegroeid met dank aan huur- en ruilgronden”, aldus de specialist akkerbouw. „De ondernemers hebben daar hun gebouwen, machines en arbeid op aangepast, de hele infrastructuur is gericht op een ruimer areaal met wisselbouw. Als je nu in één keer 20 procent moet krimpen omdat je buurman-veehouder zijn grond zelf nodig heeft, kan dat een zeer groot effect op je bedrijfsvoering hebben. Je ziet dan ook dat deze bedrijven in de kramp schieten.”

Regionale uitwisseling

Niet alleen de extensiveringsmogelijkheden, ook de afname van drijfmest past de akkerbouwer goed in het plaatje van verbetering van de bodemvruchtbaarheid. De teelt van gras en de afname van rundveedrijfmest levert de akkerbouwer veel organische stof. Spijkman: „In de huidige mestmarkt kan een akkerbouwer met de afnamepremie en een besparing op kunstmest bij het gebruik van 70 procent organische mest van zijn gebruiksnormen, 300 tot 400 euro per hectare verdienen. Een akkerbouwer die rundveemest afneemt, heeft weliswaar minder ruimte om andere meststoffen aan te voeren, maar dat mag geen probleem zijn, omdat in deze mest een goede verhouding NPK-mineralen zit.”

De meerwaarde van de regionale uitwisseling van voer, mest en grond komt vanaf dit jaar dus onder druk te staan. Groeiende melkveehouders die grond- en fosfaatrechten nodig hebben, gaan zich ook op de grondmarkt roeren, zegt Gielen. „Hoewel extra grond noodzakelijk kan zijn voor de veehouder, zal hij zich met de huidige lage melkprijs ook gaan afvragen of al die extra grond- en fosfaatrechten voldoende

rendement opleveren. Dat kan de groei in de melkveehouderij afremmen en mogelijk tot rust op de grondmarkt leiden.”

Eén groot bouwplan

De bedrijfsadviseurs zien een mogelijke oplossing voor de gronddruk in strategische allianties tussen akkerbouwers en veehouders, zoals het vormen van een grondcoalitie. Dat houdt in dat een akkerbouwer en een melkveehouder nauw met elkaar samenwerken in één groot bouwplan. De basiswaarde van deze samenwerking is om wisselbouw te behouden in combinatie met duurzaam grondgebruik, zeggen de specialisten. „Waar wij naartoe willen, is dat grondgebruik als één geheel wordt gezien. De akkerbouwer en de veehouder vullen samen in het bouwplan in welk gewas op welk perceel met welke vruchtwisseling wordt verbouwd, waarbij de voerpositie voor de veehouder en de meest gewenste vruchtwisseling voor de akkerbouwer belangrijke uitgangspunten zijn. In het bouwplan moet vanuit duurzaam grondgebruik worden geredeneerd: hoge saldogewassen zijn voor de akkerbouwer interessant, maar in een te hoge frequentie leidt dat tot roofbouw. Dat moet altijd worden voorkomen”, aldus Gielen. Voedergewassen als gras en tarwe gps zijn mooie rustgewassen in dit bouwplan. Daarbij is tarwe gps een goede voorvrucht voor bijvoorbeeld tulpenteelt, stelt Spijkman. Deze gewassen bouwen het organischestofgehalte in de bodem op, waardoor grondgebruik volhoudbaar is. „Vroeger was er altijd een balans tussen veehouderij en akkerbouw, dat zijn we de laatste decennia kwijtgeraakt. We proberen nu dat principe weer op te zoeken. Dat betekent wel dat beide partijen een goede strategische en langetermijnvisie moeten hebben. Zo'n samenwerking is niet voor iedereen weggelegd. Je moet elkaar wel wat gunnen en het vraagt om hoger ondernemerschap. Er is tot op heden binnen

de agrarische sector nog weinig gehoor gegeven aan deze constructies. Voor ons zijn grondcoalities echter een ultieme utopie.”

Faciliterende wetgeving

Maar hoe moeten akkerbouwers en veehouders deze grondcoalities binnen de wetgeving inpassen in hun bedrijfsvoering? Het opzetten van administratieve schijnconstructies is immers geen oplossing. We moeten toe naar een faciliterende wetgeving, stelt Jaap Gielen. „Juridisch gezien is er slechts één grondgebruiker. Die balans wordt opgemaakt in de Gecombineerde opgave en die is leidend. We hebben te maken met complexe omstandigheden van opstapelende wetgeving: AMVB, GLB, mest, derogatie, noem maar op. Dit zijn allemaal wetjes op zich waar de boer maar mee te dealen heeft. De wetgeving is nu veelal leidend in de keuzes die worden gemaakt. De ondernemer is voortdurend aan het wringen om daaraan te voldoen, terwijl hij vanuit zijn bedrijfsvoering graag anders zou willen.” Als voorbeeld voor een faciliterende wetgeving geeft Gielen derogatie op stikstofbehoefte gewassen, zoals consumptieaardappelen en granen. „Dat zou een mooie wetgeving zijn. Nu moeten veehouders op 80 procent van hun land gras telen om aan derogatie te voldoen. Als een stikstofbehoefte gewas als winter tarwe ook een derogatiegewas mag zijn, wordt het plaatje veel gemakkelijker in te vullen. Met derogatie op gewasniveau wordt de mestplaatsingsruimte bovendien groter.”

Mestafzet regelen

Spijkman denkt dat in een nauwe samenwerking ook rundveedrijfmest op een positievere manier kan worden ingezet. De akkerbouwer moet met de veehouder meedenken hoe de mestafzet op een betaalbare wijze kan worden

Akkerbouwer en veehouder werken met één bouwplan

'Mogelijkheden grond optimaal benutten'

De bedrijven van akkerbouwer Marinus Hospers en melkveehouder Ronald Wolters uit Marknesse (FL) hebben sinds drie jaar een totaalbouwplan van ruim 250 hectare grond. Hospers brengt 170 hectare land in, Wolters 82 hectare. Beiden zijn zeer tevreden over hun samenwerking. „Grond is hier hartstikke duur. Je moet de mogelijkheden van land optimaal benutten.”

Nee, Marinus en Ronald kunnen niet direct een andere akkerbouwer en veehouder noemen die samen met één groot bouwplan werken. Daarin zijn zij redelijk bijzonder. Grondcoalities zijn niet voor iedereen weggelegd, zeggen zij. Randvoorwaarden zijn goede grond, het bij elkaar in de buurt wonen en flexibiliteit, aldus Ronald. En je moet elkaar liggen en elkaar wat gunnen, vult Marinus aan. „Je moet niet op de laatste cent kijken. Dan wordt het niets.”

Anders boeren

De samenwerking tussen maatschap Hospers en VOF Wolters ontstond dertien jaar geleden, toen de melkveehouders van vanuit Zwolle voor stadsuitbreiding naar de Noordoostpolder verhuisden. Akkerbouwers in de buurt stonden in de rij voor een samenwerking, weet vader Wim Wolters zich nog te herinneren. „Dat was voor ons een nieuwe ervaring, dit kenden wij vanuit Zwolle niet.” Een samenwerking met zijn buurman Hospers lag het meest voor de hand. „Door die samenwerking zijn we heel anders gaan boeren.” Wolters melkt inmiddels 260 koeien en heeft 140 stuks jongvee.

De agrarische ondernemers werken nu met een 1 op 12 bouwplan: vier delen pootaardappelen, drie delen gras/maïs, twee delen uien, twee delen bieten en een deel wortelen (samen 250 hectare). Wolters verhuurt 1 hectare pootaardappelland aan Hospers en krijgt daar 2 hectare grasland voor terug. Marinus: „Wij telen 27 hectare pootaardappelen op de kavels in eigendom van Wolters. Dat betekent dat zij daar 54 hectare gras voor terug krijgen.” Ronald: „We hebben nu meer grond op naam staan dan we met ons eigen bouwplan zouden hebben.”

„Wij ruilen rustgewassen in voor gras”, vervolgt Hospers. „Tarwe is niet meer zo interessant om te telen, gras is daar ge-

lijkwaardig aan. Voor ons is dit een mooie kans om meer aardappelland te krijgen. We hanteren een rotatie van 1 op 3 met poters. Doordat je een wat groter bouwplan hebt, kun je efficiënter werken. In de wortelteelt zijn we heel extensief met een rotatie van 1 op 12. Je ziet dat een rotatie van 1 op 6 of 1 op 7 nog wel eens problemen kan opleveren. Wij kunnen de wortelen mooi inpassen in dit bouwplan.”

Geen uitzondering

De bedrijven hebben de afzet van rundveedrijfmest ook onderling geregeld. Wolters laat in het voorjaar alle 250 hectares met de sleepslang bemesten met 30 kuub mest per hectare. Na behoefte wordt door beide ondernemers kunstmest bijgestrooid. Het voordeel voor de melkveehouders is dat de mest niet ver op transport hoeft, omdat de afzet regionaal is geregeld. Ronald: „De mest moet wel worden bemonsterd, omdat we een ander RVO-nummer hebben. Het zou mooi zijn als daar in dit soort samenwerkingen een uitzondering op komt.” Marinus: „Wij vinden de jaarlijkse aanvoer van mest gunstig voor de mineralenhuishouding en het organischestofgehalte. Stikstof uit rundveemest komt bijvoorbeeld wat rustiger vrij dan stikstof uit varkensmest. Dat is gunstig voor de pootgoedteelt.”

De boeren verwachten niet dat de op handen zijnde fosfaatrechten nadelig gaan uitpakken voor de samenwerking. „Het is voor ons wel belangrijk dat we voldoende hectares op papier hebben”, zegt Ronald. „Dat is nu het geval. Verder zullen we drastisch moeten schuiven in het jongvee en extra fosfaatrechten moeten aankopen. Bovendien hebben we nog 25 hectare land in Zwolle, omdat de stadsuitbreiding langer op zich laat wachten dan gepland. Dat is voor ons zeer gunstig. Als we die hectares

kwijtraken, komen we wat de grondgebondenheid betreft wat moeilijker te zitten en zal het melkveebedrijf ook niet meer zelfvoorzienend zijn qua voer. Dan zullen we wel om tafel moeten gaan zitten.”

Ook wat het nieuwe GLB betreft, zien de akkerbouwer en de veehouder nog geen problemen. We lopen niet vast met de GLB, zegt Marinus. „Het pootgoed is in augustus van het land, dan is er nog tijd genoeg om een groenbemester in te zaaien. Dat is ook goed voor de bodemvruchtbaarheid.” Ronald moet ook aan de vergroeningseisen van het GLB voldoen, omdat het bouwplan geen 80 procent grasland bevat. „Ik teel daarvoor nog 4 hectare luzerne bij een andere akkerbouwer. Verder hebben we zelf 14 hectare uien. Daar kan ik na het oogsten net een groenbemester na telen die voldoet aan de eisen van de vergroening.”

Toeslagrechten

Hoewel Hospers en Wolters qua grondgebruik één bedrijf zijn, wil RVO hen niet als één bedrijf zien. Dat zou voor hen wel gemakkelijker zijn, vinden de jonge ondernemers, vooral wat de afzet van mest betreft. „Dan zijn we van het afvoeren en bemonstren van mest af. Dat is een stuk goedkoper en scheelt een hoop administratieve rompslomp”, aldus Ronald. De toeslagrechten blijven op de hectares in eigendom van de oorspronkelijke eigenaren rusten. „De rechten blijven op de hectares die je in eigendom hebt. De rest verrekenen we weer”, legt Marinus uit.

De akkerbouwer en de melkveehouder zien het sluiten van grondcoalities in de toekomst als een oplossing voor veel collega's. „We ervaren het werken met één bouwplan als een win-winsituatie, besluiten ze. „Deze voordelen heb je niet met losse verhuur.”

geregeld, vindt hij. „Een melkveehouder die mest moet afzetten, doet daarbij zaken met een intermediair. Daar betaalt hij een prijs voor. Maar een akkerbouwer heeft ook mestplaatsingsruimte die een melkveehouder kan benutten. Maak bij de ruil/verhuur van land afspraken over mestafzet. Probeer dat met elkaar in de regio op te lossen, in plaats van met een intermediair, die twee keer de euro's pakt. Bovendien ken je als akkerbouwer bij een samenwerking de samenstelling van de mest die je van je buurman-veehouder krijgt. Die

weet je niet altijd als je de mest uit een andere windstreek van het land laat aanvoeren.”

Proactieve houding

Willen akkerbouwers en melkveehouders blijven samenwerken, maar zijn ze nog niet aan een grondcoalitie toe, dan adviseren Spijkman en Gielen om een grote wederzijdse betrokkenheid en interesse in elkaars bedrijfsvoering te hebben. Spijkman: „De akkerbouwer kan zich actiever opstellen door

zich te verdiepen in de regelgeving waar de melkveehouder mee te maken heeft. Ga naar de veehouder toe en vraag hoe het zit met zijn situatie en wat dat voor gevolgen voor de samenwerking heeft. Laat het er niet op aankomen; kijk hoe je elkaar kunt helpen. Dat vraagt een andere benadering dan je misschien gewend bent, maar met een proactieve houding bereik je meer. Verder wordt de wet- en regelgeving elk jaar aangepast. Blijf met elkaar praten. Als die bereidheid er is, kom je een heel eind.” ■